

DIURNALU GLUMETIU SOCIALE-POLITICU-TOCU.

Fôia acést'a eșt' t'ota Marti s'ra,
-- dar prenumerațiunile se p'imescu
in t'ote d'ilele.

Prețulu pentu Ostrungari: pre anu
8 fi. pre 1/2 de anu 4 fi. pre unu tri-
luniu 2 fi. era pentu Strainetate:
pre anu 10 fi. pre 1/2 de anu 5 fi.
pre unu triliuic 2 fi. 50 cr. in v. a.
Unu esemplasiu costa 15 cr.

T'ote studiențele și banii de prenu-
meratiune sunt de a se tramita la
Redacțiunea diurnalului:
Aradu, Strat'a Teleki-ana, nrulu 27.

Inscripțiunile se p'imescu cu 7 cr. de
bani, și 30 cr. taese timbrale.

CREATIUNEA FEMEIEI.

(D'in germana.)

H E M O N U.

Adamu candu adormise sub arborulu opritu,
Impresuratu de visuri, și sforaiă cumplitu,
De siguru elu atuncea neci nu s'a mai ganditu,
Că destoaptatu d'in somnu-i va fi casatoritu.
Că elu dormi-asiic bine, pe locu s'a esplicatu,
„De ôre-ce elu inca eră neinsoratu.”
Dér' draculu neci-o-data nu d'orme, nu dormi
Și-atuncea. Elu se pune cu Adamu vis-à-vis.
Invidi'a ilu r'ode vediendu-lu fericitu,
Dormindu in ierb'a verde, de ori ce griji lipsitu.
„Astépta! — dice draculu, — voi sci eu alungá
„Și somnu și fericire, ce nu-su pe sém'a ta....
„Se p'ote, să posiéda unu slabu genu omenescu
„Atât'a fericire ce insu-mi o dorescu?
„Dér' insedaru suntu t'ote — eu vedu, că-su
pedepsitu,
„Sà nu mai am odihna, sà fiu neadormitu!....
„Și tu se dormi totu astu-feliu? Sà nu me credi
nebunu;
„Pe barb'a mea de diavolu, te-asiguru și ti-o spunu.
„Crea-voiu pentru tine unu feliu de secatura
„Poternica in rele, dér' mica la statura;
„In ea te vei increde, si ei te vei jertfi;
„Dér' ea chiaru apetitulu și somnu-ti va rapi.”

Satanu, s'iretu ca vulpea, se pléca'ncetinelu,
Culege'ntaiu urdice, și... ride singurelu,
Luandu in mani unu scaietiu, de cea mai buna rasa,
Ce'n haine ti-se vira, și... pas' de te mai lasa,
A-poi ardeiulu rosu, numitu si paprica,
Cucuta venin'osa. și chiaru *nuc vomica*.
Si multe buruiene ghimp'ose, venin'ose
Alege și culege cu man'a sa drac'osa,

Si t'ote le'ntocmesce, le-asiéda'ntro cumana;
Cumun'a se preface'ntro frum'osa juna.
Chiaru Febu -- elu lumin'osa și lumea vitii'osa,
Trimite-a s'ele radie, și-o face mai frum'osa.
Parea a fi unu angeru; dorere! inse'ndata
Vediutu-s'a, că dracu-i este insusi tata. --
Satanu atunci si dinsulu intinde man'a sa,
Si-o vulpe, pré s'ireta ce tocmai ilu pandea
Grabesce, si-o'mprumuta, cu vicleni'a sa,
Si totu ce se recere spre a potea'nsielá. —
Unu sierpe a lui Pluto, d'in sierpi celu mai vestitu,
Cu multa falsitate de locu o-a daruitu.
Vení a-poi paunulu și 'ncepe a-o'nvetiá
Mandri'a, si 'ntre t'ote, se scie cochetá...?
Flécar'a cotiofana o'nvétia a vorbi;
Pisic'a sgarilatulu și, -- déca vreti a sci. --
Pisic'a o'nvetiase si mersulu și moravuri,
Si lingusindu sà-si védia ajunse ori-ce planuri....
Atuncea dice draculu: „Femeia-e alu teu nume,
„Si tie'ntreg'a lume cu dragu se va supune.
„Creatu-te-am pe tine, ca sà me suplinescu,
„Si'n lumea pament'esca decretule-mi dracescu,
„Femeia, 'n alu meu nume, le vei cescutá
„Fidelu, precumu pre t're fidelu te-oi ajutá....
„Barbatulu di si nópte mereu sà mi-lu muncescu
„Si sà-lu conduci, vicleno, la fapte nebunescu...
„Irita-lu la totu pasulu, irita-lu, pana 'n fine
„Elu insusi se'ngoauchie și mie sà se'achine.
„Cumú mopsulu urmaresce fidelu pe domnulu seu,
„Barbatulu fore voia urmeze glasulu teul!...
„Eu insu-mi vedu pré bine, ca sarcin'a e mare;
„D'acea si eu tie-ti-oiu dá inima tare.”

Si draculetiulu nostru, destoptu și sprintenelu,
Scotiendu o petricica, form'osa-a-poi si elu
D'in ea o inim'ora cu man'a sa usi'ora,
Si-o umple-a-poi de darari d'in fundu pana la gura...

Si multe duhuri rele ce'n iadu siedeau ascunse,
 Alérg'acumu la munca, s'arete, cà-su supuse!...
 A-ici e *Revataea* cu fica-sa *Manda*;
 Cu ele vinu nepóte si strenepóte-o mie,
 Si *Cérta* cu-alu seu frate mai mare *Auteteu*,
 Alérga sà-si asiedie locasiu'n sinulu seu.
 Veni si *Usurinti'a*. Pe dins'a o urmédia
 Cochet'a *Gelosia* si'n inima-i s'asiéza....
 O! nu-ti facu ele asta-di, barbate, multu necasu,
 Si nu portara ele pe mosiu Adamu de nasu!?...
 E greu a sci pe tóte fiintiele dracesci,
 Ce se'ncuibara 'n sinulu fiintiei femeiesci;
 Dér' scimu, cà tocm'a'n fine, candu locu nu mai erá,
 Iubirea *mamei-sóbre* se mai viri si ea...
 Vediendu-o asié de plina chiaru draculu sta uimitu,
 Si ride'n hohotu mare de opu-i seversitu.
 Si admirandu femeia si marele-i destinu,
 Iá inim'a si-o pane in fragedulu ei sinu.

Asié-si incepe Ev'alu vietiei séle firu —
 Adamu se redestépta cuprinsu de unu deliru,
 Si canta de placere; dér', ce deceptiune!
 Elu nu dormi d'atuncea de chinu si-amaratiune!

A. RADU.

Svatulu ministeriului ungu- rescu.

— Tienutu in tréb'a intaririi alesului arch. eppu si metro. I. Popasu. —

Cinstiti ómeni de omenia!

Credu, cà fia-care d'in voi, veti fi cetitu, ori celu pueinu auditu, cà ce s'a alesu de alegerea metropolitului nostru; dér' cà ce a fostu adeverat'a pricina, pentru care nu s'a svatuitu intarirea, credu-cà nime nu scie, afóre de mine, care *facu parte d'in cinstea* domniloru, cà-ci fore de mine tóta domnia unguresca n'a junge o cépa degerata, de óra-ce intrandu la ori care domnu mare, fire-ar chiaru pana 'n urechi in detorii, te intelnesci cu mine, vediendu-me in man'a drépta a portariulu. Ascultati déra cu intieptiune drépta adeverat'a pricina si adeverat'a intemplanie.

Pe vremea candu se fragmentá Soborulu apostolicescu d'in Sibíiu, ministri unguresci inca nu-si aflau locul, séu mai modernu: drucaliau alu draclui, tocmái ca si banchieriulu, care taia pe siepte-spre-diece....

Candu inse Soborulu apostolicescu li tramise Marielorulu loru vestea, cà pre cine a alesu, toti se umplura de spaima si se hotarira a tiene urmatoriulu svatu ministerialu:

Mai nainte de tóte pasiesce la facie de mésa referendari-usulu min. **3-fort** cu o tróca plina de scrisori, rostogolindu-le pe més'a *rosia*, pe care neinchiapendu tóte, cea mai mare parte, se improscá sub mésa. *) Min. **3-fort** stergendu-se pe frunte de sudori, striga in gura mare: „*éta pacatele valachiloru*“ si cu aceste incepu se caute dupa protocolulu de alegerea metrop. d'in Sibíiu, neaflandu-lu inse se in arunca in patru petióre budului pe sub mésa, pana dede de elu. Esindu de sub mésa dá a cetii in urmatoriulu chipu: „Pro pro pro to to to ezo ezo ezo czolu lu lu lu lu a a a tu tu tu i i i nu nu nu lu lu lu inulu inulu Si si si bi bi bi u u u lulu lulu lulu“.....
 A-ci se acatiá cu totulu, gatandu cu intielaptiunea, schimosindu-se, inghitiendu la noduri seci si scusandu-se: „me iertati Mariele vóstre, déca nu voiti sà me chiloviti cu totulu, ca sà nu vi cetescu baremu in tonu naltu, cà destulu me prinsera frigurile si florile de mania, candu a trebuitu, sà lu cetescu pentru mine, — mai bine vi voiú spune intielesulu cu besad'a tierii nóstre stramosesci.“

Unii priimescu, altii mai dácosi vreu o data cu capulu

*) Minti, sà ierti, cà nu-e asié; nu, cà au inchieputu pe mésa, nu-mai asié e mod'a pe la svaturi de aste domnesci, candu adeca vinu lucruri gingasie si mai alesu romanesci, cà atunci de mania se arunca acetale, încátu cea mai mare parte trebe sà se inrotuledie de pe sub parturi si canapeie.

sà se cetésca pana in capetu, mai alesu sgárnaitulu de (Ghici**) strigandu in gura mare: „Ho! ho! di numai di, d'a-poi si ast'a-e lucrú greu, da eu câtu lucrú am, pana amasiu in drépt'a si in stang'a, pe câtu trecu pe langa mine, sà descoperu, cà nu au cumu-va in lule séu bujenárele loru dohamu de celu ungurescu, adeca vreu sà diu *svabescu*“....

Majoritatea inse priimesce, a nu se ceti neci o slova, de óra-ce si asié sciu ei, cà ce au facutu romanii, inca nainte de ce s'a facutu alegerea, fiindu cà fia-care min. are câte-unu catielandru-cavaleru, si câte-unu smeritu pe la manestiri, carisu mari mesteri de a portá miutánu nu numai cu saculu si desagulu, ei si cu fteferénd'a. spumandu-li cele intemperate si mai cu *córué* si cu *códe*, decátu cumu sieve s'au intemplat. —

Referendari-usulu **3-fort** бага vorba dicendu: „Mariele vóstre! totu insulu ne avemu *peabruce*-urile nóstre (motivele) m'asi rugá, ca totu insulu, in câtu se póte, sà vorbésca numai la tréba, si câtu mai pe scurtu, numai cu *nu séu ba* . . . est'a vreu sà diu, cu *ba séu nu*, est'a, aho, Dómné, éra me luá gur'a pe d'inainte, cu *ba séu ba*, va se dica: ca sà *nu se intarésca?* séu sà *si respinga?* cu acelu adausu, ca pre mine sà me lasati a votá mai pe urma, de óra-ce n'asi vré sà in-fluientiá“....

Tióp-Are (maniosu) Ce influentia? Da jupanés'a Mari'a ta inca si aice are influentia, cà dóra nu esci si a-cuma intre calugaritje, ca toti sà ti-se inchine. Mai mereu cu urd'a 'n Turda, cà la Benicu nu-e nemicu. Cauta la elu... Numai in ciuda cu diu: cà *ba*, vreu sà diu, nu sciu cumu, adeca nu cumu nu vre referendari-usulu.

Ba-Telu. Ce-e dreptu, nu-e pecatu. Tota insulu d'in noi are dreptulu sà-si framente, sà-si sare si sà-si mance mamali-g'a sa, capetata de la Tocanari.

Zeez: (intréruempendu) Ho! ho!

Pau-Ler: (éra intréruempendu) Mai mereu, méi! Ba asié! Ba, nu! Ba sieci.

Osend'a (trasariindu, radicandu bot'a si sberandu) Hoptacu! est'a holtverdonu! batalion, division rietium cherdai. izé megáj! Iázadá! szuronyszegéz! Czélozz! túzej! Puf! . . . (sgo-motu dracescu.)

Furci sculandu-se de pe scaunu, ca sà faca pace si sà se arete, ca celu mai elsí, ruguci de mania scaunulu de sub sine.

Scaunulu caliendu pogni un'a mare, ce audiendu Ghici, cugeta, cà séu s'a descarcatu bot'a lui Osend'a, séu s'an poruncitu, sà se rescóle honvidii, — deci o luá pe petioru sberandu: Tulai, tulai! La ce se spariera si ceialati si o luara la fuga pr'in curte. Noroculu, cà eu cu stapunulu fiendu la pórtá, nu i-amu lasatu la ulitia, ca sà faca vrajba si mai mare.

A-ci inse toti se luara dupa Ghici, care nu se lasá, deci se incaierara unulu de altulu si asié fostomogu, gramada, i hãti servitoriulu in lontru.

Veniudu-si in ori **3-fort** incepe de nou: „Vedu, cà nainte de a vi lamuri, nu mere tréba. Cascati déra gurile. — Mariele vóstre! Numai acuma sà vede, cà ce buleblónca a mai fostu si ocosiulu acela de Eötvös. Lu-pusera adeca pecatele, sà deie sobodság valachiloru, sà umble candu vreu si cumu vreu la baserica si la scóla si éta afurisitii de ei ce facu? punu popi, dascalu si titori pe cine ei vreu, inca de acei'a, cari nu sciu neci o botca unguresce. Na! a-poi procopsesce-te tíera si cormaniule si unguiridéia, déca ai cu cine.“

Acuma inca s'au mai ocositu, ca sà si aléga metropolitu pe pispeculu de la Káránsebes, pe care pana si prunculu celu mai micu lu-chiéma Dragutia, séu in limb'a nóstra: *Babám, Kedves, Szerető*, adeca omu populariu — si-a-poi inca unulu, care neci nu scie unguresce. D'a-poi ce socotiti, cumu dracu sà me intielegu si sà-i tramitu porunci secrete, candu mo voru strimtori nevoile, candu alesulu nu scie limb'a tierii nóstre. Au dóra vreti, cà pentru voi'a valachiloru, acunu la betranetie, sà me ducu la scóla romanés'a la Bradu?*

Toti. Vedi asié, vorbesce sà te pricepemu, cà ce vrei.

Tióp-Are: Eu vi marturisescu sinceru, cà eu inca amu téma de elu, cà eu-lu cunoscu de candu érá pruncu, si sciu tistán verde, ca laptele, cà au pruncitu o data cu tat'a, si a-poi tatalu meu in prunci'a lui a povestitu multu, cà érá mare dühös valahu, a-poi pe langa ast'a mai a-deumadi cetii in Gur'a Satului, cà inca si cu Babesiu s'a impecatu, sà sciti déra, cà nu-e gluma.

**) Pe pung'a sa.

Osend'a (întrempandulu) Ugyán, ugyan Mari'a ta, nu fortoti. Tu-poi si aste-su basade de unu ministru? dér' de ce poruncesca cu la atâte mii si sute de naidrace rosii, vremu sa dîcu bonverdi? sã nu potu porunci la unulu, doi? Cã ti-a spus 'Tand'a si Mand'a, si cã ai cetitu in Gur'a Satului un'a si alt'a. Cã tu ai vediatu, ce dice Gur'a Satului pr'in cuvinte manunte. Cã pe langa tóta pacea, ce au facutu-o, totu aru dá ei unula cu altulu de d.

Eu ce e dreptu am promis, cã lu-voiu luã sub chepe-négu si lu-voi a-tu si parfeni, cã si elu mi-a facutu mie bine, cã de nu erã elu, eramu camu alu draclui cu Banatulu . . .

Farci (hr întrempet) Asiè Osend'a? Mari'a ta asiè te pricepi la politica? pentru cã ti-a facutu bine, acuma lu par-tinesci, mane poi-mane vei partini si pre Babesiu, pentru-cã ti-a votatu pensiune pentru bonverdi? De adi nainte nu ai mai multu locu la caminitulu meu, vreu sã dîcu in cabinetulu meu...

Toti: Afore eu elu, tradatoriu, renegatu, aruleu! hinausu fon paradais!

Osend'a: veninda in confusie incepe a-si linge barb'a si ridie cu bobotu mare) Na, sciu cã sunteti politicoși; ôre care e mai buna politica, a aceluia, care vorbesce un'a si face alt'a, ca si mine; sau a celui'a, care dá eu vota in baltu? Eu l'am partinitu, ce e dreptu, dér' candu e la adeca, voiu sei eu cui sã-lu inehinu.

Toti: Faintosfu, faintosiu! acest'a-e omu.
Dupa multa svada si fragmentatura in urma la svatuirea lui *Ba-Telu* se face votisarea.

Trebuie inse sã seiti, cã votisarea la ministrii unguresci, nu se intempla, ca la alti crestini, ei Mariele loru votedia pe *degete* si a-nume incepundu de la *degetulu* celu mare, nume-randu: la unulu cu *da*, la cela-l-altu *ba* si astu-feliu, vrendu ne vrendu, a reiesitu votulu de pe *degetulu* alu noua-dieciile cu *da*.

La acesta intemplantare neasteptata Mariele loru au venitu in gãlceva mare.

Ministrulu de dreptate-unguresca *Pau-Ler*, ca mai cu-minte intro toti, facu bagatori de sãma, cã adeca fia-care mai are *degete* si la labe, vream sã dîcu la petiõra.

La acesta descoperire marëtia Mariele loru de locu ince-pura a se descultia si a votisa mai departe.

Votisarea pe *degetele* de pe labe inca erã sã reiesca, ca cea de pe mani, fortun'a unguresca inse hotari altu-cumu, cã adeca ministrulu de cruci *Venc Heim*, sã scape pre Mariele loru d'in nefericire si a-nume fiindu Mari'a Sa odata gro-zavu imbulzitu de cãtra cersitorii de cruci si nejoindu a li dá man'a spre serutare, s'a folositu si de labe, dandu-li spre sarutata.—Unulu d'între seteosii de cruci, insulfetita grõzniuc, in sarutarea cea ferhinte, i-a muscatu si a papatu unu *degetu* alu Mariei Sale de la lab'a stanga, — si astu-feliu votisarea reusi — ca de minune — dupa voi'a Marieloru loru, adeca pe *degetulu* alu o suta siepte-dieci si nouelea cu *ba*, si in astu chipu *degetulu* celu muscatu hotari a supr'a sortii basericii nostre autouome.

Asiè dera Mariele loru au trebuitu sã svatuiésca pre Inaltiatulu imperatu, ca sã nu intarésca pre alesulu congressu-lui d'in Sibiu.

Buzduganu.

Corespondintie.

Scrisori de pe la sate.

Cinstite „Gur'a-Satului“!

Am totu auditu di la dascalulu si di la notaresulu nostru, cã dta ai mestesugulu de a vesti in tóta tier'a, in tôte satele, tôte hele, ce se intempla vrenicu de sci-utu in vre-o parte a tierii si cã pintru a hai'a ti-dîcu: „Gur'a-Satului“.

Intemplantu-se si la noi in satu unu lucru vrenicu de sciutu in tôte satele si orasiere, m'am socotitu sã-ti scriu cartea a hast'a si sã-ti facu cunoscutu lucrulu a hel'a. — O trecut, — adeca asta vëra pi la sfantulu prorocu Ilie, — unu anu, de candu o vinitu a-ici in satu la noi unu popa tare invetiatu, — pop'a Niculae, di la Agrisiu. Ice cã-e tare invetiatu, ice cã nu-e omu asiè

de invetiatu pe vaille hasta, ca si ds'ar si a si hi. Dio, ahel'a, cã-ci ce sanoti dta, ice cã o invetiatu tôte sculi-le hele mari de la Blasiu la nipropolia, o fostu la carlica, adeca o fostu chiricusiu la Gherla, la vladicia: dupa a hai'a o fostu hm! ice cã o dascalu, de hei mari, ice cã „propisoriu“ mai multa vreme la hasculile hele mari la Nas-cudu, ice cã fostu mai mare preste Lazaru-Popii helui betranu, care acuma-e la Gherla, la carlica si preste Vasile'a Nastasiei, care o fostu pi la Beciu si acuma e la Pute-a-Pestea, unde siede ministriu. Destulu si ti bogatu atã'a, cã trebe se hie tare invetiatu, numai nu sciu cumu o potutu ajunge, dëca e asiè invetiatu, pecumu spumu, popa la noi in satu, ia prostime?! Ei da hie cumu a hi, cã-e invetiatu tare a hai'a stã, cã ice, cã scie o gramada de limbi pamentene, incatu candu ne spune povestea duminec'a la sfant'a baserica, asiè graiesce, cãtu neci unulu nu pricepemu ce ni-o spusu, insedaru ne batemu capulu: caranele hele betrane, cari o umblatu pr'in tier'a talianului, spunu cã graiesce talienesce, cã ice, cã vre sã se faca si petrupopu si pintru-cã-e asiè invetiatu neci nu vreu io sã me punu cu ds'a, — cã ice, cã eu pop'a si cu draclu, nu-i bine sã-ti faci de lucru. Pintru a hai'a ti tramitu dtale lucrulu ce l'o facutu, adeca o carte in trebile sf. baserici, pe uncuria. Eca: „Kémutatás. A kereszteleési, esketési és halotti anyakönyv-vekből a Sz. Ujfalu helységben, községiben 124 ház szám alatt lakó N. N. si cele-l-alte.

Io nu sciu, cinstite bade Gur'a Satului, cumu vine a hai'a, cã in satulu nostu acuma si di la sf. baserica se dau carti pe uncuria, ca si cumu n'am fi satui pana d'in colo de uncuria. — Am auditu d'in betrani, de pop'a Banu fi-icertatu, de care se povestesc, cã o invetiatu pop'tia pr'in tier'a lesiésca: de pop'a Mafteiu si pop'a Ilie mai incöce, cari toti o datu carti numai pe romanã. Acuma inse, trebe cã amu ajunsu vremi rele, póte cã uncurii su acuma mai mari asta-di peste noi si vreu sã ne bage limb'a unguresca si in baserica. Ôre se hi poruncitu Maria Sa d. solgabireu, ori tocmai di la mi-nistriu, domnului parinte, cã se ni deie carti unguresci, ca sã nu scimu noi, prostimea, ce-e scrisu in ele? Ori dõra ia hi venitu porunca de la s. s. vladica? ce noi nu credemu.

Noi amu auditu di la dascalu si di la notarasiu, cã in trebile si renduicilile basericesci ar' hi sloboda limb'a romanésca, cã ice, cã ar' hi si unu piligrafu (te miri ce-o fi si ahaia) in legile domnesci, pintru a ahest'a lucru.—

Ei! d'a-poi dõra pop'a trebe se scie mai bine decâtu ei; numai totului totu nu ni se impare, si a-nume pintru-cã di la d. petrupopu capetamu carti totu pe romanã, si a-poi dõra petrupopu sci mai bine, decâtu pop'a — cã pintru-ai'a-e petrupopu. —

Dupa ce inse nu scimu a buna sãma, cumu sta trëb'a, ni-amu socotitu si ne-amu sfataitu hei mai de frunte in satu cã sã facemu intrebare la dumnia ta, care totului totu i trebui sã hii mai invetiatu decâtu noi, cã dõra nu de flori de cucu umblii pr'in tóta lumea, si tier'a si de buna sãma i hi fostu si pi la Mari'a Sa la ministriu, si a-poi numai dupa a hai'a ce ni spune si cumu ni spune sã lucrãmu. — Dicemu numai sã ferésca Ddieu, nu cumv'a pop'a se hi facutu de capulu dsale lucru ahelu uritu, ca si cumu n'ar hi de némulu nostu, — cã a-poi nu sciu, Dio, io, cumu a duce-o cu noi! — Cumu dîcu-omu vedè. — Dër' sã gatu o data, cinstite, cã-ci si asiè am intinsu pe multa horba; hii bunu si me ierta, cã scii dumnia ta, cã noi prostimea, nu scimu spune cu dõue hõrbe ce voim, ca cei invetiati; me ierta de cumva ti-am facutu si o tira de huraiëla cu cartea ahast'a. Dupa cari inchinandu-me de sanetate, remanu,

Valea Piciõrugeloru, Brumariu mare, anulu domniloru fore bani -- nu sciu in câte-e, cã n'am carindariu.

Alu cinstitu dtale umilita sluga.

Priceperca m. p.

omn di'pe sate.

Procesul de pressa intentat în contr'a lui
„Gur'a Satului“, respective în contr'a
 dlui **F. H. Longinu.**

(Himnare.)

Totu în același op, dl autoriu, și acuma încusatoriu, facendă istoria lui *Tiepesiu voda*, tera lăcu de eretare, ba chiar și contr'a regulelor bunei civilități serie astu-feliu: „*Hat eztenđő elég volt neki arra, hogy belőle a természet és emberi nemünk legiszonyosabb szörnyetege váljék s neve beolvadjon ama átkos szelleme nevébe, mi a román dracu-nak nevez.*“ sî: „*még Mahumed szultán gátat nem vett volna ennek az emberi testbe bűjt ördögnek.*“*) Adeca, că *sîese omi de dîle au fostu de ajunsu, ca Tievessiu voda sî devina celu mai înfloratoriu monstru în lume și numele lui sî se contopésca în acelui spiritu necuratu, pe care populu lu-mănește dracu*“ și *pana ce Mahumedu nimici acestu dracu vîrtu în trupu de omu*“!

Onorabile juriu! Dăca asî luă a mana scrierile dlui încusatoriu, ôre întregi v'asî potê ceti d'în ele în întielesulu de mai înainte; d'ér' un'a me retiene și acést'a e, că delocu nu voiu a abusa de pacientia dv'ostra.

Speru inse, că și pana acuma v'amu aretatu de ajunsu, că dl încusatoriu ca autoriu, pr'în scrierile dsale a avutu de scopu numai a dejosi natiunea romana, scriendu cu celu mai cutediatoriu dispretiu despre tôte virtutile și gloriele ei de odinioara, și că dsa totu odata a publicatu și cele mai grosolane **neadeveruri istorice, sub pretecstu**, ca și cum dsa nu ar fi voitu a agitâ pentru neintielege, ci d'în contra, că scopulu dsale ar fi fostu înradecinarea amôrei fratiésca între natiunea romana și magiara.

Dloru! Vi marturisescu sinceru, că dăca dsa sî-ar fi tîenutu parol'a sî ar fi indeplinitu cu nobletia acea nobila promisiune a sa, d'ora eu asî fi fostu celu d'antaiu, care l'ar fi gratulatu, că-ci și eu credu în necesitatea, ca natiunea romana și magiara, în urma situatiunei sî imprecurariloru, sî traiésca în cea buna contielegere și iubire fratiésca împreuna.

D'ér' întrebu: potê-se propaga și înradecina iubirea sincera și fratiésca între aceste d'ouë natiuni atunci, candu vomu scrie cu atât'a dispretiu și ura unulu în contr'a celuia-laltu, precumu a fostu facutu și mai continua și adi dlui Franciscu Koós?

Nu, dloru, nu sî de non nu!

Éta, dloru, motivele, ce me îndemnera a satirâ, într'unu diariu umoristicu *retacitele* scrieri ale dlui încusatoriu și dupa pretiulu loru internu — numindu și autoriulu cu numele, precumu adeca e datina adi la criticarea scrieriloru de asemenea calibru, — a le face de risu nainte publiculu romanu.

Și acést'a am aflatu de trebuintia cu atâtu mai ver-tosu, cu atâtu dl autoriu, de presinte încusatoriu, în prefacea scrieriloru sale promise **și continuarea** loru în directiunea ce vi aretai.

Ér' scopulu moralu alu criticeii, satirării mele a fostu: *ca pre venitoriu astu-feliu de buruiene veninose și scârnave, sub pretecstu de frata și pe cont'a contielegerei, și amôrei fratiésca, sî nu se mai sporésca, de ôra-ce pr'în ghimpii loru veninosi s'a resultâ chiaru contrarîntu și adeca: chiaru ne-intielegerea, ur'a și dusmani'a daunose între natiunile conlocuitorie.*

Credu și manturisescu, că de povestile, vreu și diu scrierile de pana acuma ale dlui încusatoriu sînt totu deja satui pana d'încolo. . . .

Și chiaru pentru acea nu sim și nu pot fi culpabila. —

D'în contra, dăca eu asî fi fostu atâtu de cutediatoriu, nu numai a vorbi, ci face a și scrie cu atât'a dispretiu și fiare-ar fi fostu chiaru și sub unu pretecstu și mai santu — despre trecutul, regii și istoricii natiunei magiare; ve întrebu: nu asî fi meritatu, ca sî fiu satiratu și scrierile mele să se faca de risu la lume și d'ora?

Ba, da!

Ma în casulu acelu, vi marturisescu sinceru, asî fi meritatu și mai multu!

Aceste mi suntu, dloru, probele și argumentele subiective și obiective relativu la încusa dlui Franciscu Koós, pr'în cari credu a ve fi convinsu deplina, că sum navinovatu și că dupa predarea acelor'a mi-asî potê și închiidâ aপরারea.

D'ér' nu potê face acést'a nainte de-a reflectâ dlui încusatoriu cu câte-va observatiuni.

Și a-nume:

Pe candu adeca dsa se încecâ a descoperi calumnia într'unu diariu umoristicu, pe atunci dsa mediatu se fece calumniatoriu facie de acelu diariu, discreditandu-lu nainte publiculu, ca și cumu acelu diariu, contr'a programulu seu, ar publicâ calumnii; mai departe ca și cumu redactiunea de la Gur'a Satului nu ar posiede atâtu cunoscentie litararie și atât'a cultura spirituala, de a se, că cumu trebuie să se redigedie unu diariu umoristicu, și în fine, ca și cumu dsa ar dice, că publiculu romanu nu este în stare a prevedê, că diariulu d'în cestiune nu-sî impliaesce chiamarea, ci se ocupa de lucruri seriose, publicandu calumnii și totusi acelu publicu lu-sustiene.

Dloru! Aceste tendintie, respective încuse a le dlui încusatoriu, de și mediate, eu, ca colaborator de vr'o cã-ti-va ani la acelu diariu, în numele redactiunii și a publiculu partinitoriu, nu le potê primi. —

Cumu că *Gur'a Satului* se redigedie conformu programulu seu, adeca că publica numai glume și satire, se potê vedê și de acolo:

a) că nu odata au reprodușu chiaru și diariile magiare și germane d'în elu articli în traductiune, precumu de esem-
 plu, „*Unu nouu proiectu de ministeriu ungurescu*“, „*Gur'a Satului în diet'a Ungariei*“ s. a.

b) că desî în Ungari'a au mai aparutu și mai aparu asemenea diarie, publiculu romanu lu-sustiene deja de trei-spre-diece ani.

Și cum-că și publiculu romanu are o întielegintia de-o cultura mai superiôra, care seie să faca deosebire între unu diariu umoristicu, glumeti și între unu diariu seriosu, speru că nime nu potê trage la îndoiala. —

Drept' acea, Dloru, eu atientirile și tendintiele aceste rentaciöse a le dlui Franciscu Koós, de ast'a data i le iertu cu maretiele cuvinte a le *Mantutorialui*, — cari de nu me însiclu le audisemu chiaru de la dsa, pe tempulu candu me aflamu în patri'a mea, la Dev'a, în Transilvani'a, unde adese discutamu cu dsa despre scrierile dsale și cari suna: „*Dăca cine-va va aruncâ spre tine cu pētra, tu i respunde aruncandu în elu cu pane*“!

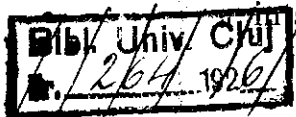
Dupa aceste luă cuvintulu R. Lehman, avocatulu dlui Franciscu Koós, replicandu cam aceste:

(Va urmâ)

D'în caus'a serbatoriloru cat. nr. presinte

ardiatu cu d'ouë dîle.

Red.

*) Tört. dolg. Irta Koós Ferencz p. 15 și 16.